

Бібліографічний список

1. Сигма Консалт. Корпоративная стратегия банка. <http://its-cherry.com/korporativnaja-strategija-banka.shtml>
2. Игонина Л. Л. Инвестиции. — М. Экономистъ. 2005. — 478 с.
3. Инвестиционный банк. Википедия. <http://ru.wikipedia.org/wiki>
4. Котловський В. С. Неізнана О. В. Банківські операції: Навчальний посібник. — К.: Кондор, 2011. — 498 с.
5. Банківська діяльність: Навчальний посібник / З.Б.Живко, О.П.Просович, М.І.Копитко та ін.; за ред. З. Б. Живко. — К.: Алерта, 2012. — 248 с.
6. Копилук О. І., Музичко О. М. Банківські операції : 2-ге вид. випр. і доповн. / Навч. посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 536 с.
7. Косова Т. Д., Циганов О. Р. Банківські операції: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. — 372 с.
8. Діана Роженцова. Із-за нестачі коштів у НАК «Нафтогаз України» Кабмін запропонував змінити умови кредитного договору з Ощадбанком // Газета «Капітал» від 6.09.2013. — С. 10.
9. «Будущее Страхового Рынка 2013», прогноз международного перестраховщика Munich Re. http://mbox.bigmir.net/read/INBOX/5225a1504383/?_rand=1322136050

Стаття надійшла до редакції 20 червня 2013 р.

УДК 336.64

С. В. Ушеренко, к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів підприємств
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ БАНКРУТСТВА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

АНОТАЦІЯ. Узагальнені результати дослідження тенденцій банкрутства українських підприємств і визначено пріоритетні напрями удосконалення фінансового менеджменту для їх подолання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: банкрутство, ефективний менеджмент, оптимальна структура капіталу, платоспроможність, управління прибутком, фінансовий менеджмент.

АННОТАЦИЯ. Обобщены результаты исследования тенденций банкротства украинских предприятий и определены приоритетные направления усовершенствования финансового менеджмента для их преодоления.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: банкротство, эффективный менеджмент, оптимальная структура капитала, платежеспособность, управление прибылью, финансовый менеджмент.

ABSTRACT. The results of the research on tendencies of enterprise bankruptcy in Ukraine are generalized and prior ways of overcoming of shortcomings in financial management responsible for the process are defined.

KEY WORDS: bankruptcy, efficient management, optimum capital structure, solvency, profit administration, financial management.

Постановка проблеми зумовлена тим, що в умовах жорсткої ринкової конкуренції кожне підприємство перебуває під потенційною загрозою зниження прибутковості, неплатоспроможності, внаслідок чого його може очікувати банкрутство. У зв'язку з тим актуалізуються завдання вироблення стратегії і тактики ефективного фінансового менеджменту підприємства, спрямованого на забезпечення достатнього рівня рентабельності, фінансової стійкості та платоспроможності.

Щодо стану розробки проблеми, то слід відмітити наявність у наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених ґрунтовних розробок ефективного управління підприємством в цілому та його окремих напрямів для виявлення і попередження банкрутства суб'єкта господарювання. У фундаментальних працях відомих зарубіжних економістів — Є. Ф. Бріггема, Дж. К. Ван Хорна, В. В. Ковальова, Р. Н. Холта — знайшли відображення теоретичні проблеми формування системи ефективного фінансового менеджменту. Для оцінки ймовірності банкрутства підприємств застосовують моделі, розроблені Е. Альтманом, Г. Спрінгетом, Р. Тафлером.

Актуальні проблеми антикризового фінансового управління підприємством, санації та банкрутства підприємств досліджені вітчизняними представниками як фінансово-економічної, так і правової науки, серед яких: І. О. Бланк, В. О. Василенко, В. В. Джунь, Л. О. Лігоненко, С. В. Оборська, Б. М. Поляков, О. Ю. Проскура, В. П. Савчук, С. Я. Салига, О. О. Терещенко, А. М. Ткаченко, О. С. Удовиченко, З. Є. Шершньова.

Питання досліджені в численних публікаціях таких представників вітчизняної науки, як: Значну увагу цій проблематиці приділено, також, у працях російських вчених: М. Л. Гончарової, А. П. Градова, Б. І. Кузіної та багатьох інших. Водночас, на нашу думку, потребують подальшого дослідження окремі питання,

пов'язані з аналізом сучасних тенденцій банкрутства підприємств, оцінкою змін у законодавстві про банкрутство, їх впливу на практичне відновлення платоспроможності підприємств, удосконаленням фінансового менеджменту підприємств з урахуванням їх організаційно-правових форм та сфер діяльності.

Метою даної статті є обґрунтування основних напрямів підвищення якості фінансового менеджменту підприємств, як основи системної протидії банкрутству в умовах складної фінансово-економічної кон'юнктури.

Виклад основного матеріалу ми починаємо з визнання актуальності проблеми антикризового управління, оскільки частка підприємств, які отримали збиток, у загальній кількості підприємств України залишається стабільно високою — 38,8 % у 2002 році і 38,3 % у 2010 році (мінімальне значення — 32,5 % — було у 2007 році, а максимальне — 47,2 % — у кризовому 2009 році). У період за січень-червень 2012 року 42,5 % підприємств одержали збиток у розмірі 58 180,2 млн грн. [1]

Аналіз динаміки банкрутства підприємств в Україні виявляє негативну тенденцію зростання їх кількості. Так за даними Державного департаменту з питань банкрутства у 2002 році було порушено 6 460 справ про банкрутство підприємств (різних форм власності), а у 2009 році — 15 642, тобто, наявне зростання понад у 2,4 рази. Безумовно, слід враховувати вплив світової фінансово-економічної кризи, однак, і в до кризовому 2007 році показник порушення справ про банкрутство був достатньо високим — 13 792. Станом на 01.01.2011 року загальна кількість підприємств, які перебували в процедурах банкрутства досягла 14 597 [2], але далі намітилося покращення ситуації.

Так, станом на 01.01.2013 року у процедурі банкрутства перебували 9 540 суб'єктів підприємницької діяльності, у тому числі 476 державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 25 %. Із цієї кількості 6 596 суб'єктів підприємницької діяльності визнано банкрутами, відносно яких відкрито ліквідаційну процедуру. Із загальної кількості проваджень у справі про банкрутство відносно суб'єктів господарювання, 23,41 % (2 233 провадження) порушено протягом ІV кварталу 2012 року, у тому числі 20 проваджень щодо державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 25 %. За цей же період припинено 1 752 провадження у справі про банкрутство. Основна частина та-

ких проваджень — 1 295 — це провадження у зв'язку з ліквідацією боржника та затвердженням звіту ліквідатора. [2]

У порушенні справ про банкрутство переважною є ініціатива господарських судів України. Так, за 2009 рік господарськими судами України було порушено 9 193 справи про банкрутство, а за 2010 рік — 9 312 таких справ, у той час як за ініціативою органів державної податкової служби у 2009 році було порушено провадження у справах про банкрутство відносно 4 078 суб'єктів підприємницької діяльності, а у 2010 році — 5 943 таких суб'єктів. При цьому у результаті проведення процедур банкрутства за участю органів ДПС до бюджету протягом 2010 року надійшло 86,8 млн грн. [2]

У науковій літературі набуває розповсюдження позиція щодо позитивної оцінки банкрутства. Так, наприклад В. І. Довбуш обґрунтовує позицію, що ліквідація підприємства є інструментом ринкового регулювання, який забезпечує захист прав суб'єктів ринку, приводить в дію механізм повернення боргів та очищує ринок від недієздатних юридичних осіб. [3, с. 23]

Банкрутство, як характерне для ринкової економіки явище, потребує чіткого правового врегулювання і вчасного реагування з боку фінансового менеджменту. Порядок та умови визнання суб'єктів підприємницької діяльності банкрутами з метою задоволення претензій кредиторів регулюються Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 року № 2343-ХІІ (поточна редакція від 21.09.2012 року), який містить значну кількість норм, спрямованих на запобігання банкрутству через санацію підприємств шляхом кредитування, реструктуризації та/або зміни організаційно-правової структури боржника. Стаття перша цього Закону визначає поняття неплатоспроможності, як неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності, і банкрутства, як визнаної господарським судом неспроможності боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. [4]

Останні зміни, які внесені до Закону і набувають чинності з 18.01.2013 року, спрямовані на покращення підприємницького та регуляторного середовища через удосконалення процедури банкрутства; підвищення рівня виконання контрактів та судових рішень, а також, рівня захисту прав власності та інвесторів. Наголос зроблено на пріоритетності застосування заходів запобігання банкрутству боржника та досудової санації боржника. Йдеться, зокрема, про встановлення чітких строків процедур; удосконалення процедури виявлення кредиторів, скасування мораторію на застосування процедур банкрутства стосовно боржників з державного сектору економіки; запровадження автоматизованого розподілу справ між арбітражними керуючими.

Водночас, слід відмітити, що не всі норми Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», які набули чинності 18.01.2013 року, отримали позитивну оцінку. Так, на думку арбітражних керуючих Н. В. Сороки і В. С. Рабушко Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції підлягає суттєвому коригуванню, оскільки набуття ним чинності негативно «відіб'ється на професійній діяльності арбітражних керуючих, призведе до суттєвого звуження їх прав, не надаючи дійсно необхідної незалежності їх професійної діяльності, натомість необґрунтовано збільшує вплив державних контролюючих органів у процедури банкрутства, звужуючи права кредиторів та боржника, які найбільш заінтересовані у прозорості та відкритості цих процедур». [5, с. 287]

Ми поділяємо позицію щодо важливості проведення поглибленого комплексного аналізу операційної, фінансової та інвестиційної діяльності для відновлення платоспроможності боржника і розробки програми санації, оскільки система захисних фінансових механізмів залежить від масштабів кризової ситуації. [6, с. 233]

Дослідження внутрішніх чинників банкрутства підприємств дозволяє вчасно виявити ознаки погіршення фінансово-економічного стану, а саме: зниження обсягів продажу і зменшення коштів на рахунках підприємства, зменшення дебіторської заборгованості за одночасного зростання запасів готової продукції, зростання кредиторської заборгованості за умови відставання темпів зміни залишків коштів на рахунках.

Підприємство — складна економічна система, ефективне управління якою в умовах негативних впливів внутрішнього і зо-

внiшнього середовища є основою його успішного функціонування та постійного зростання. Невiд'ємною ознакою сучасного управління є готовність підприємства до стратегічних змін, які в умовах ринку є невідворотними. Зміни, що відбуваються на підприємстві можуть бути пов'язані з процесами, які відбуваються, як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі. Вони можуть стосуватися розмірів підприємства, масштабів його функціонування, потенціалу і проявляються протягом усього життєвого циклу — на стадіях зростання, стагнації, спаду. Але якщо на зміни у зовнішньому середовищі підприємство не здатне вплинути — воно може лише більш або менш вдало пристосовуватися до них, то внутрішні зміни, які відбуваються у процесі фінансово-господарської діяльності лежать у зоні безпосереднього впливу фінансових менеджерів — йдеться, наприклад, про вибір джерел фінансування, розробку товарної, збутової та цінової політики тощо.

При цьому ми поділяємо точку зору, що ринкова економіка вимагає від господарюючих суб'єктів підвищення ефективності діяльності, фінансової конкурентоспроможності і платоспроможності на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм та методів господарювання і управління, що особливо актуально для малих підприємств [7, с. 43], однак, можливості вироблення і реалізації стратегій розвитку наявні, насамперед, у великих підприємств.

Одним із важливих напрямів економічної стратегії підприємства є процес формування, використання та відтворення його ресурсного потенціалу. Для підвищення ефективності управління економічними ресурсами підприємства необхідно: постійно й комплексно оцінювати фінансово-господарську діяльність; забезпечувати мотивацію економії ресурсів; здійснювати управління ресурсами з позицій інноваційного підходу; впроваджувати моделювання процесів управління економічними ресурсами підприємства для вибору їх оптимального розподілу.

Виробничий потенціал промислового підприємства є складною системою, що включає основні засоби, оборотні активи, трудові ресурси, технології, енергетичні ресурси, інформацію. Пошук резервів поліпшення використання основних засобів (раціональне використання існуючих активів, виявлення можливостей оновлення, оптимізація амортизаційної політики) є важливим напрямом управління ефективністю виробництва і підпри-

ємством в цілому. Ефективне управління запасами дозволяє знизити тривалість виробничого й усього операційного циклу, зменшити витрати на їх зберігання, вивільнити із поточного господарського обороту частину фінансових коштів, реінвестувати їх в інші активи.

Для підтримання фінансової стійкості підприємства та забезпечення визначеного рівня прибутковості його фінансово-господарської діяльності набуває актуальності механізм оптимізації структури капіталу підприємства, що досягається формуванням достатнього обсягу капіталу для забезпечення заданих темпів економічного зростання, мінімізації фінансового ризику за умови досягнення очікуваного рівня прибутковості капіталу та мінімізації середньозваженої вартості капіталу.

Не менш важливими є і питання управління прибутком підприємства, які можна згрупувати в теоретичний блок і практичний блок.

Розробка теоретичних засад управління прибутком стосуються уточнення його сутності, класифікаційних ознак, оптимального набору показників абсолютного і відносного виміру. На основі узагальнення сучасних наукових досліджень з до пріоритетних напрямів розробки заходів для забезпечення прибутковості діяльності слід віднести: інструментарій діагностики ефективності діяльності, факторного аналізу рентабельності, кластерного аналізу для дослідження фінансових результатів діяльності підприємств; технологію оцінки результативних показників; економіко-математичне моделювання управління прибутком; показники взаємозв'язку прибутковості і фінансової безпеки підприємства.

З позицій комплексного підходу до управління прибутком вважаємо, що запропонована економіко-математична модель максимізації цільової функції зростання рентабельності виробничої діяльності підприємства [8, с. 104] не враховує циклічність ринкової економіки. При розробці програм діяльності необхідно оцінювати не тільки виробничі можливості, але й реальну спроможність ринку щодо поглинання товарних обсягів. Аналогічно найкращі маркетингові програми не діють в кризових умовах загального зниження ємності ринку.

Для оперативного аналізу стану управління формуванням прибутку підприємств важливим є інтенсифікація використання поряд із бухгалтерським обліком управлінського для постійного й оперативного контролю всіх господарських операцій. Контроль

співвідношення постійних і змінних витрат, точки беззбитковості, структури і динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості — є найбільш актуальними на сьогодні напрямками посилення управлінської складової в діяльності підприємств.

Для підприємств, що нині діють в умовах наджорсткої ринкової конкуренції, управління якістю прибутку є важливою складовою фінансового менеджменту. Основну частину прибутку структурованого за видами діяльності має забезпечувати надходження від основної операційної діяльності підприємства, що кореспондується з його місією і, водночас, орієнтує на концентрацію фінансових ресурсів в пріоритетному напрямі. Інноваційний розвиток підприємства сприяє покращенню якості прибутку структурованого за факторами техніко-технологічного і управлінського впливу.

У зв'язку з цим важливим є розробка альтернативних варіантів співвідношення прибутковості і ліквідності. У наукових публікаціях обґрунтована позиція щодо конфлікту між цільовими показниками прибутку та ліквідності, внаслідок чого пропонується для досягнення цілей підприємства вибрати один із критеріїв: прибутковість або ліквідність. Збільшення ліквідних ресурсів (наприклад, додатковий кредит) з метою зниження ризику, з одного боку, призводить до підвищення ліквідності, а з іншого, — до зниження прибутку за рахунок виплат процентів. [8, с. 85] Вважаємо, що питання має вирішуватися не в площині протиставлення ліквідності і прибутковості, а у пошуку їх оптимального співвідношення з урахуванням сукупності факторів: вид діяльності, стадія розвитку підприємства, зовнішні умови впливу, стадія циклічного розвитку.

Для подолання збитковості підприємств і забезпечення їх фінансової стійкості, платоспроможності та прибутковості у довгостроковій перспективі необхідно поліпшувати фінансове управління підприємством через впровадження системи заходів, спрямованих на забезпечення збільшення грошових потоків за одночасного скорочення витрат. У сучасних умовах до основних завдань управління грошовими потоками для попередження фінансової кризи на підприємстві ми відносимо виявлення причин нестачі або надлишку грошових коштів, визначення джерел надходження і напрямів використання грошових коштів та мінімізацію розриву між сумами вхідних та вихідних грошових потоків.

У результаті здійсненого дослідження нами сформульовані наступні висновки та пропозиції. В умовах посилення фінансово-економічної нестабільності необхідно поліпшувати фінансове управління підприємством через впровадження систем заходів, спрямованих на ефективне використання ресурсів підприємства, формування оптимальної структури капіталу підприємства, збільшення обсягу і поліпшення структури прибутку, досягнення оптимального співвідношення прибутковості і ліквідності, забезпечення збільшення грошових потоків за одночасного скорочення витрат. Удосконалення фінансового менеджменту сприятиме подоланню тенденцій українських підприємств до банкрутства.

Бібліографічний список

1. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Державний департамент з питань банкрутства. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.sdb.gov.ua>.
3. Довбуш В. І. Організаційно-практичні аспекти побудови ліквідаційного балансу підприємства-банкрута / В. І. Довбуш // Інвестиції: практика та досвід. — 2012. — № 17. — С. 23—26.
4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Закон України від 14.05.1992 року № 2343-XII. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
5. Сорока Н. В., Рабушко В. С. Аналітичний розгляд змін у законодавстві про банкрутство та їх вплив на практичне застосування процедур ліквідації та відновлення платоспроможності підприємств / Н. В. Сорока, В. С. Рабушко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). — 2012. — № 4. — С. 281—287.
6. Скочиляс С., Скочиляс С. Аналіз ймовірності банкрутства підприємства / С. Скочиляс, С. Скочиляс. // Економічний аналіз. — 2008. — Вип. 3 (19). — С. 232—234.
7. Крисак А. О., Попова О. О., Алексеєнко О. А. Шляхи вирішення проблем оцінки ризику банкрутства малих підприємств / А. О. Крисак, О. О. Попова, О. А. Алексеєнко // Інвестиції: практика та досвід. — 2012. — № 4. — С. 43—46.
8. Костирко Р. О. Оцінка потенціалу прибутковості підприємства для прийняття управлінських рішень / Р. О. Костирко // Вісник Хмельницького національного університету. — 2009. — № 4. — Т. 2. — С. 85—89.

9. Каркавчук В. Моделювання рівня рентабельності підприємства / В. Каркавчук // Формування ринкової економіки в Україні. — 2008. — Вип. 18. — С. 103—106.

Стаття надійшла до редакції 15 травня 2013 р.

УДК 336:13:61

Р. М. Корнацька, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

АНОТАЦІЯ. Проаналізовано вітчизняний досвід організації та фінансування медичної сфери, виокремлено ключові проблеми. Обґрунтовано необхідність та окреслено пріоритети для проведення успішного реформування медичної галузі.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фінансування медичних послуг, кошторисне фінансування, Медичний страховий фонд, добровільне медичне страхування.

АННОТАЦИЯ. Проанализированы отечественный опыт организации и финансирования медицинской сферы, выделены ключевые проблемы. Обоснована необходимость и намечены приоритеты для проведения успешного реформирования медицинской отрасли.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: финансирование медицинских услуг, сметное финансирование Медицинский страховой фонд, добровольное медицинское страхование.

ABSTRACT. Analysis of domestic experience of the organization and financing of medical areas singled out key issues. The necessity and outlines priorities for the successful reform of the healthcare industry.

KEY WORDS: financing health services budget financing, health insurance fund, voluntary medical insurance.

Впровадження свого часу ринкових механізмів господарювання в Україні призвело до змін не тільки організації діяльності комерційних підприємств, а й спричинило потребу у невідкладному реформуванні галузей соціальної сфери. Серед них — охорона здоров'я, результати діяльності якої характеризуються незадовільними показниками стану здоров'я населення, на який впливають такі групи факторів як генетичні особливості нації, соціальні умови, екологічна